

ЦВИЈИЋЕВА ОБЕЛЕЖЈА У ЛОЗНИЦИ

Јадар и Лозница смештени у западној Србији, близу плаховите Дрине завичај су великана српског народа: Вука Караџића и Јована Цвијића. Вук Караџић (1787-1864), реформатор српског књижевног језика рођен је у Тршићу, селу надомак Лознице, а Јован Цвијић (1865-1927), географ, научник светског гласа у Лозници.

Становници Лознице и Јадра с поносом чувају и негују дело и личност својих славних земљака. Улице, тргови и школе носе њихова имена. Споменици, бисте и спомен-плоче улепшавају школска дворишта и тргове Тршића и Лознице.

Овом приликом, а поводом 140 година од рођења Јована Цвијића, осврнућемо се на подизање установа, спомен-обележја и на манифестације у част великану научне географије у његовој Лозници.

ОШ „Јован Цвијић”

Први, и сигурно најлепши споменик Јовану Цвијићу у Лозници, саградила је група просветних радника, који су другој, новој основној школи у Лозници, саграђеној крајем 1953. године дали име великог научника.

Због повећања броја становника у Лозници и броја ученика у јединој градској основној школи „Анта Богићевић”, јавила се потреба за градњом нове школе. Иста је подигнута на платоу „Тураћевина”, данас месна заједница „Црногора”.

На Првој седници Наставничког већа, која је одржана 15. јануара 1954. године у просторијама ОШ „Анта Богићевић”, усвојен је предлог Радомира Васиљевића, новоименованог директора, да нова школа носи име Јована Цвијића.

Свечано усељење у нову школску зграду обављено је 15. фебруара 1954. године. Прве школске године, школа је примила 368 ученика у десет одељења од I до VI разреда. Наставу је изводило десет наставника.

Почетком школске 1953/54. године школа је прерасла у осмогодишњу образовно-васпитну институцију за пример и углед на просторима некадашње Југославије.

У периоду 1957 – 1970. године школа је препознатљива по ђачком задругарству, а од 1995. године заузима важну улогу у манифестацији „Цвијићеви дани”. Ове 2005. године, школа је укључена у пројекат „Школско развојно планирање”.

Међу 8.700 ученика који су стекли осмогодишње образовање у овој школи око 550 ученика је понело диплому „Вук Караџић”. До магистарске титуле је стигло петоро некадашњих ученика, а седморо се окитило титулом доктора наука.

Међу бројним признањима за успешно остварене резултате на пољу васпитно-образовног процеса круна успеха свих генерација ученика и наставника је **Вукова награда** додељена школи 26.12.1967. године.

Цвијићевом поруком „Живот је зато да се корисно утроши” садашње и будуће генерације ученика и наставника наставиће стазом рада и успеха својих предходника и на тај начин вечно ће чувати име и величанствено дело свог великог суграђанина.

Биста у дворишту школе

У дворишту ОШ „Јован Цвијић”, испред школске зграде, а лево од улаза, налази се биста Јована Цвијића. лик Јована Цвијића је рађен у поспрју од ливене бронзе. Нешто је већи од природне величине и налази се на постаменту од бетона димензија: 35 x 130 cm. Биста је дело академског вајара из Београда Дејана Богдановића.

Биста је постављена 23. септембра 1954. године поводом 10-годишњице ослобођења Лознице. Бисту је открио и о Јовану Цвијићу говорио Илија Поповић (1904-1981), први наставник географије, секретар и помоћник директора школе „Јован Цвијић” у Лозници.

Улица Јована Цвијића

На седници Народног одбора општине Лозница 23. септембра 1954. године, а на предлог Наставничког већа Основне школе „Јован Цвијић” од 7. септембра 1954. године, тадашњој, најлепшој улици у Лозници Дринској дато је име Јована Цвијића.

Ова улица се пружа од моста на реци Штири (код садашње Зелене пијаци), пролази поред „Циглане Катића” и завршавала се на реци Дрини код места Локањ. Код старијих становника Лознице и данас је сачуван стари назив „Глишића пут”.

Данас, од центра Лознице, од једног моста на Штири близу споменика Вуку Карацићу до цркве Покрова Пресвете Богородице пружа се улица Јована Цвијића. У истој су смештене најпознатије културне институције у Лозници: Вуков дом културе и Галерија слика Миће Поповића.

Споменик Јовану Цвијићу у старом делу града

У мали троугласти парк, на простору између Општинског суда и улица Змај Јовине и Мајора Јаше Ђурђевића, Одлуком Скупштине општине Лозница, а на предлог Савета за просвету и културу 1972. године, пренет је споменик Јовану Цвијићу са Трга АВНОЈ-а (данашњи трг Јована Цвијића).

Споменик је дело вајара Дејана Богдановића и откривен је поводом 100-годишњице научновог рођења 12. октобра 1965. године. Постамент на којем је постављена биста Јована Цвијића у седећем ставу и нагнутог над картом, урађен је од обрађених камених блокова и бетона, димензија 3,40 x 2,30 m. Споменик је ливен од бронзе.

На овом простору, познатом као „Горња мераја”, биле су кућа Цвијићевих предака и чесма „Грабовац”.

Спомен-плоча на месту куће где се родио Јован Цвијић

У улици Кнеза Михаила (некадашња Вилзонова), на малој узвишици пута ка брду Трешњици, с леве стране, крај пута, налази се спомен-плоча којом је обележено место где се налазила кућа у којој се родио Јован Цвијић.

Плоча је рађена од бронзе, димензија 30 x 20 cm, а уграђена је у један велики камени блок. Текст на плочи гласи:

„На овом месту налазила се кућа у којој се 12. октобра 1865. године родио наш велики научник Јован Цвијић”.

Камени блок и две клупе у мермеру израдио је Богдан Јовић, каменорезац из Радаља. Текст у бакру на спомен плочи исписао је Остоја Горданић – Балкански, академски вајар. Простор је осмислио инж. архитектуре Иван Петровић. Спомен-плоча је постављена 12.10.1965. године.

Спомен плоча на згради ОШ „Јован Цвијић”

На згради ОШ „Јован Цвијић” у Лозници налази се спомен-плоча посвећена 100-годишњици научновог рођења. Рађена је од сивог гранита правоугаоног облика. На њој је следећи текст:

„Јовану Цвијићу - великом научнику и истраживачу наше земље и наших народа”.

12.10.1965.

Основна школа „Јован Цвијић”

Биста у холу Вуковог дома културе

Поводом манифестације „Два века Вука” академски вајар Остоја Горданић - Балкански израдио је бисте Вука Караџића и Јована Цвијића. Исте су постављене у холу Вуковог дома културе, септембра 1987. године. Биста Јовану Цвијићу у природној величини постављена је на постаменту са десне стране од улаза ка сали.

Манифестација „Цвијићеви дани”

Скупштина Српског географског друштва је 25. јануара 1989. године, прогласила Дан рођења Јована Цвијића, 12. октобар, Даном географа Србије, а месец октобар за „Цвијићеве дане”. Тај дан посвећује се животу и делу Јована Цвијића у школама, географским установама и Музеју Јована Цвијића.

Од 1995. године школе које носе име Јована Цвијића организују сусрете ученика и наставника географије. Данас у Републици Србији и Републици Српској има 14 школа са именом Јована Цвијића.

Први сусрет манифестације „Цвијићеви дани” одржан је у Лозници, родном месту великана наше науке и културе, од 9. до 14. октобра 1995. године. У петак, 13. октобра у Вуковом дому културе одржана је свечана академија и предавање проф. др Стевана М. Станковића „Јован Цвијић – свестрани великан српске науке”.

Српско географско друштво, Центар за културу „Вук Караџић”, ОШ „Јован Цвијић” у Лозници од 1996. до 2002. године сваког октобра организовали су програм „Цвијићу у част” као увод у почетак одржавања манифестације „Цвијићеви дани”.

Од 2003. године у организацији Центра за културу „Вук Караџић” у Лозници, Тршићу и Бањи Ковиљачи иде и научни скуп са посебном темом која већ наредне године прераста у зборник: „Цвијић и Подриње”, „Бањски туризам”.

Једанаести сусрет школа са именом Јована Цвијића и научни скуп „Боривоје Ж. Милојевић – ученик и сарадник Јована Цвијића” одржан је у Лозници, 14, 15. и 16. октобра 2005. године у организацији Српског географског друштва, Центра за културу „Вук Караџић” и ОШ „Јован Цвијић” у Лозници.

Споменик на Тргу Јована Цвијића

Постављен је 8. новембра 1996. године у централној алеји Трга Јована Цвијића (некадашњи Трг АВНОЈ-а, а код старијих грађана Лознице познат као „Горња лука” или „Женска пијаца”).

Представља Јована Цвијића у стојећем ставу са шеширом у руци. Рађен је од бронзе, а радила га је академска вајарка Даринка Радовановић из Београда.

Споменик је подигнут поводом обележавања 125. година рада лозничке гимназије „Вук Караџић”. Споменик је открио и о Цвијићу говорио проф. др Драгољуб Величковић, ректор Универзитета у Београду.

На лозничком гробљу налазе се и надгробни споменици родитеља Јована Цвијића. Поред фотографије и датума рођења (12. јула 1840.) и смрти (17. октобра 1892. године) на споменику Марије Цвијић уклесан је и натпис: „**Овде почива одлична мајка и примерна домаћица**”.

На надгробном споменику оца Јована Цвијића Тодора поред година рођења и смрти (1839 – 1900) стоји и натпис: „**Ожалошћена деца**”. Споменици су дело београдских мајстора: М. М. Чебинац (рад извео Љуп. Матић) и Н. Лукачек.

Од стотинак значајних, законом заштићених, културно-историјских споменика и објеката сакралних вредности у Лозници и Јадру, десетак је подигнуто и посвећено Јовану Цвијићу. Леп дуг Лозничана према свом великом научнику и суграђанину.

Величко Петрушевски